

РЕШЕНИЕ

№ 7179

гр. София, 02.12.2021 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - СОФИЯ-ГРАД, Първо отделение 47 състав, в публично заседание на 29.10.2021 г. в следния състав:

СЪДИЯ: Катя Аспарухова

при участието на секретаря Спасина Иванова и при участието на прокурора Ива Цанова, като разгледа дело номер **4181** по описа за **2021** година докладвано от съдията, и за да се произнесе взе предвид следното:

Производството е по реда на чл. 203 и сл. от Административнопроцесуалния кодекс (АПК), във вр. с чл. 284 и сл. от Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража /ЗИНЗС/.

Производството е образувано по реда на чл. 221, ал. 2, вр. чл. 222, ал. 2, т. 1 АПК във връзка с Решение № 1746 от 18.03.2021г. на Административен съд София-град, VIII касационен състав, с което е отменено Решение № 855 от 12.02.2020г. на Административен съд София-град, 57-ми с-в, с което е отхвърлена исковата молба на М. С. Д., с ЕГН [ЕГН], от [населено място], подадена чрез адв. Ц. Д., срещу Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ /ГДИН/. С последната ищецът претендира заплащане на обезщетение в размер на 5 000 лв. за претърпени от ищеца неимуществени вреди в периода 10.10.2017г. - 03.09.2018г., вследствие на противоправно бездействие на ГДИН, изразяващо се в неосигуряване на нормални битови и хигиенни условия за изтърпяване на наказанието „лишаване от свобода“ в Централния Софийски затвор, а именно недостатъчна жилищна площ, неосигуряване на достатъчно лично пространство, липса на дневна светлина, свеж въздух и климатизация, лоши условия за ползване на общи санитарни помещения. Претендира се и законна лихва върху сумата на обезщетението от датата на постъпване в Затвора – [населено място] до окончателното ѝ изплащане.

Твърди се, че една килия от около 8-10 кв.м. е обитавана от шест лишени от свобода лица, тоест по под 2 кв.м. на човек, в която нямало дори пространство за разминаване, тъй като в спалното помещение има мебели – 2-3 масички без столове, а освен това

там се простирало и прането. Твърди се още бездействие на ответника да осигури хигиенни условия при изтърпяване на наказанието поради наличието с килиите на паразити, дървеници, хлебарки, гризачи и други вредители, като се твърди, че през исковия период не са взети никакви мерки за отстраняването им, включително не се провеждала дезинфекция или тя била некачествена и недостатъчна. Твърди се, че ухапванията от насекоми били ежедневие, а болките и сърбежите водели до хронично недоспиване, умора и нервни кризи. Релевират се доводи за липса на достатъчни хигиенни средства и условия в затвора, като се твърди от ищеца, че на месец се полагал по един сапун на всеки лишен от свобода, а достъпът до пералня бил веднъж седмично. Ищецът подчертава, че в случая не се касае за необходимост от жилищна площ, надминаваща изискванията на ограниченията, които наказанието поставя, а се касае за изисквания, които предполага биологичното съществуване на човек. Относно наличието на вредители обосновава наличието на заплаха за живота и здравето на лишените от свобода, а освен това и физическа болка и дискомфорт. В резултат от кумулативното наличие на описаните неблагоприятни условия в мястото за лишаване от свобода, които накърняват човешкото му достойнство, ищецът твърди, че е претърпял унижително отношение и негативни емоционални преживявания – чувство на потиснатост, хронично недоспиване, умора, нервни кризи, непоносимост към себе си поради мръсотията, от която е обграден.

За обосноваване на претенцията си ищецът се позовава на нарушение на чл. 3, ал. 1, във вр. с чл. ал. 2 ЗИНЗС, както и на презумпцията, уредена в чл. 284, ал. 5 ЗИНЗС, за наличие на неимуществени вреди при установяване на условията по чл. 3, ал. 2 ЗИНЗС. Счита, че с бездействието си ответникът е нарушил чл. 29, ал. 1 от Конституцията на Република България /КРБ/ и чл. 3 от Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи /ЕКЗПЧОС/, позовава се на Минималните стандарти за третиране на лишените от свобода, приети на Първия конгрес на ООН, проведена в Ж. през 1955г. относно минималните стандарти, на които следва да отговарят в битово отношение местата за изтърпяване на наказание „лишаване от свобода“. Позовава се на съдебна практика на ВАС И ВКС. Представени са писмени бележки при предходното разглеждане на делото, в които се развиват аргументи, че предвид свидетелските показания на разпитаните свидетели е доказано нарушение от ответника на чл. 3 от ЕКЗПЧОС, като се позовава и на Решение от 27.01.2015г. на Европейския съд по правата на човека по дело „Н. срещу България“.

В откритите съдебни заседания по делото ищецът се явява лично, поддържа исковата молба, включително и чрез писмено становище от адв. С.. Поддържа исковата претенция и моли да бъде уважена. Претендира направените по делото разноси по представен списък по чл. 80 от ГПК.

Ответникът – ГД „Изпълнение на наказанията“, се представлява от юрк. Д., която оспорва исковата молба. Оспорва се искът по основание и размер като неоснователен и недоказан, както и искът за лихвата върху претендираното обезщетение. Твърди се, че не са установени от събраните по делото доказателства незаконосъобразни действия и бездействия на ГДИН. Претендира юрисконсултско възнаграждение.

Прокурорът от СГП счита исковата претенция за недоказана, в т.ч. твърденията, с оглед събраните по делото доказателства.

Съдът като обсъди доказателствата по делото, взе предвид доводите и възраженията на страните, намира за установено от фактическа и правна страна

следното:

От представено копие на досието на ищеца за престоя му в Затвора-гр. С. се установява, че същият е постъпил там на 22.11.2017г. за изтърпяване на наказание „лишаване от свобода“ по осъдителна присъда по НОХД № 5119/2017г. на Софийски градски съд. Видно от Справка от Е. Д. – ВПД ИСДВР на 5-та и 12-та група на л. 23-24, ищецът е постъпил в Затвора –гр. С. на 24.11.2017г. в приемно отделение, като на 21.12.2017г. е преминал преразпределение и е настанен в 5-та група, в спално помещение № 15. Последното било с жилищна площ от 13,20 кв.м. без санитарен възел, 16 кв.м. със санитарния възел, като е определено, че за тази площ капацитетът на помещението е за 3-ма лишени от свобода, но при необходимост за кратки периоди може да бъдат настанени повече души. Д. бил в посоченото помещение заедно с още 5 лишени от свобода. В справката е описана мебелировката – легла, шкафче за лични вещи, осветителни и отоплителни тела. Посочено е, че килията разполага с прозорци, които осигуряват пряка слънчева светлина, и със санитарен възел с постоянно течаща топла и студена вода. На всяко лишено от свобода лице се полагал 1 бр. дюшек и 1 бр. възглавница. По време на престоя на лишените от свобода се осигурявала възможност за изпаряване на дюшека и подмяна с нов. Дезинфекция, дезинсекция и дератизация на територията на целия затвор и общежитията към него се извършвала всеки втори месец между 20-то и 30-то число съгласно сключен договор между ГДИН и фирма [фирма]. По време на престоя на ищеца там били извършени дейности по дезинфекция, дезинсекция и дератизация на 28.05.2018г. и 26.07.2018г. На 17.08.2018г. било извършено „пръскане“ на всички спални помещения и общи части на територията на 5-та група и били подменени всички дюшеци в групата с нови. Сочи се, че всеки месец се раздавали сапуни, веро, прах и обезмаслители за лична хигиена на лишените от свобода, като допълнително можели да бъдат закупувани такива всеки ден. Осигурена била възможност на настанените да ползват пералнята на затвора по утвърден график и да дезинфекцират дрехите и спалните си принадлежности в изпарителя на затвора. В справката е пояснено, че поддържането на хигиена е лично задължение и въпрос на лична хигиена и навици на лишените от свобода.

Видно от представена по делото таблица за раздаване на перилни и почистващи препарати на 1-13 група за месеците януари – септември 2018г. на л. 57-65, се установява, че са предоставяни по един сапун на човек /за м. януари в 5-та група са били настанени 66 лица, като са предоставени 66 бр. сапуни; за м. февруари 70 лица, съответно 70 сапуна и т.н. за останалите месеци/.

В докладна записка от П. А. – мл. експерт в сектор „ФЛКР“ в Затвора –гр. С. от 23.11.2018г. на л. 29, с приложени протоколи за извършени услуги от фирма [фирма], се потвърждават данните, че на територията на Затвора –гр. С. в исковия период са извършвани дейности по дезинфекция, дезинсекция и дератизация от наети лицензирани фирми с биоцидни препарати по график и при извънредни заявки. От протоколите се установява, че на 10.11.2017г., 17.11.2017г., 23.11.2017г., 23.01.2018г. 23.03.2018г., 28.05.2018г. и 26.07.2018г. е извършена дезинсекция против хлебарки и дървеници, като са отбелязани ползваните препарати и нормата на разреждане – 100 мл/5л. и 50мл/5л. в зависимост от ползвания препарат.

По делото е представена от ответника /на л. 44-45/ справка за извършени ремонтни дейности в Затвора -гр.С. в периода 01.01.2016г. – 31.12.2018г., съгласно която сградният фонд на Затвора -гр.С. е изключително остарял и морално амортизиран,

„условията са лоши, както по отношение на лишените от свобода, така и по отношение на условията за работа на служителите от надзорно охранителния състав... Въпреки ограничения финансов ресурс и оскъдни средства за ремонти през изминалите няколко години се извършват поетапно строително ремонтни работи за подобряване условията на живот на лишените от свобода, състоящи се в смяна на дограма, шпакловане и боядисване на спални помещения, подови настилки и санитарни възли“. Установява се, че в 5-та група, където е бил настанен ищецът, през 2017г. е направено преустройство на спалните помещения и смяна на стара дограма с ПВЦ дограма, както и ремонт на ВиК инсталации от абонатна станция. През 2018г. е извършен ремонт и изграждане на фитнес зала, оборудвана с нови фитнес уреди, ремонт и обзавеждане на болнични стаи в болницата и лабораторията към СБАЛСС, основен ремонт на покрива.

Съгласно представена по делото медицинска справка, изготвена на 27.11.2018г. от д-р Т. – директор на МЦ към затвора в [населено място] /на л. 25/, ищецът е постъпил там в добро общо състояние, не страдал от хронични и тежки соматични заболявания. Посещавал е неколkokратно МЦ при затвора за получаване на медикаменти за симптоматично лечение. Изложената информация се потвърждава от данните в представено копие на здравния картон на Д. от 21.12.2017г. на л. 27-28.

По делото са разпитани свидетели по искане на ищеца за доказване на твърденията от исковата молба, които съдят кредитира като непосредствени, обективни, непротиворечиви и относими към предмета на доказване. Сведенията от двамата свидетели са както вътрешно, така и помежду си единни, съответстват и на събраните по делото писмени доказателства.

Съгласно изложеното от свидетеля С. в съдебно заседание от 28.03.2019г., с ищеца са били в една килия в Затвора – [населено място], в която били общо шестима души. Заявява, че по-малко от петима и шестима не са били. Пояснява, че килията се състои от две помещения, като във всяко са настанени по трима лишени от свобода. Сочи, че в тях има само легла и шкафчета, няма гардероб, няма баня и душ, а поддържането на хигиена /“къпането“/ става с „кофи и канчета“. Твърди, че ищецът се оплаквал, че не може да спи от дървениците, че не може да се изкъпе, че са много хора и не му достига въздух. Свидетелят споделя „едвам се разминаваме“. Твърди, че в помещението има прозорци, но не са големи. Виждал е да пръскат против дървеници, също сам е внасял инсектициди отвън, дезинфекцирали си дюшеците в изпарителите, „но продължава да си ги има“. Пояснява, че дървениците са по леглата и излизат от дупките по стените. Ищецът се оплаквал от ухапвания и сърбежи, давали им медикаменти да се мажат от лекарския кабинет, но нищо не полагало.

От разпита на свидетеля А. се установява, че се познава с ищеца „и отвън, и от съда“, няколко пъти били в една килия, последно от месец октомври 2017 година до месец септември 2018 година. Споделя, че „в килията винаги е пренаселено – 6, 7, 8 човека. Килията е малка... Нито има как да седнем да се храним, нито нищо, няма баня, няма нищо“. Заявява, че ищецът се оплаквал от насекомите, по цяла нощ седели със свидетеля будни, „защото нощно време излизат едни буболечки, дървеници“. Стоели прави, „защото като легнеш – хапят“. Твърди, че идвали да пръскат с някаква отрова, но нямало смисъл. Изразява съмнения, че не слагат, „както си трябва отрова вътре“, било като вода. Ищецът имал оплаквания по отношение на пространството в килията, задушавал се, не можел да диша, не можели да се разминават, да спят, изнервяли се, на моменти се карали – „направо си пречим“, споделя свидетелят.

При така установените факти съдът направи следните правни изводи:

По допустимостта на иска за неимуществени вреди:

Искът е процесуално допустим, тъй като се претендира обезщетяване на неимуществени вреди от незаконосъобразна дейност на ответника при и по повод изпълнение на наказание „лишаване от свобода“. Съгласно чл. 285, ал. 1 ЗИНЗС искът за обезщетение се разглежда по реда на глава единадесета от Административнопроцесуалния кодекс, а решението на административния съд подлежи на касационно оспорване по реда на глава дванадесета от Административнопроцесуалния кодекс пред тричленен състав на същия съд. Преди приемането на тази разпоредба има формирана трайна съдебна практика относно това, че вредите, настъпили във връзка с изтърпяване на наказание „лишаване от свобода“ и мярка за неотклонение „задържане под стража“ са в резултат от административна дейност, поради което и на основание чл. 1, ал. 1 ЗОДОВ подлежат на обезщетяване по реда на този закон и АПК. С оглед изложеното пред настоящия съд е допустима претенцията за обезщетение от твърдяна като незаконосъобразна дейност на органи и длъжностни лица от администрацията на ответника.

Искът е предявен от легитимирано лице, което претендира, че е претърпяло неимуществени вреди, изразяващи се в накърняване на човешкото му достойнство и негативни емоционални преживявания – чувство на потиснатост, хронично недоспиване, умора, нервни кризи, непоносимост към себе си поради мръсотията, от която е обграден, които са причинени вследствие от нарушения на чл.3, ал. 2 ЗИНЗС, състоящи се в неосигуряване на изискуемите санитарно-битови условия в Затвора -гр.С. през исковия период от 10.10.2017г. до 03.09.2018г.

По силата на чл. 285, ал. 1 от ЗИНЗС, искът по чл. 284, ал. 1 се разглежда по реда на Глава Е. от Административнопроцесуалния кодекс, а ал. 2 на текста сочи като ответници органите по чл. 284, ал. 1, от чиито актове, действия или бездействия са причинени вредите. Последните, според правилото на чл. 205 АПК, са юридическите лица, представлявани от органа /в случая от специализираните органи по изпълнение на наказанията/, в резултат от чиито незаконосъобразен акт, действие или бездействие са причинени вредите.

Искът е насочен срещу надлежен ответник - Главна Дирекция „Изпълнение на наказанията“, която е юридическо лице и надлежен пасивно легитимиран ответник по иска. Съгласно чл. 12 от ЗИНЗС, прякото ръководство и контролът върху дейността на местата за лишаване от свобода и пробационните служби се осъществяват от Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“. Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ е юридическо лице към министъра на правосъдието със седалище С. и е на бюджетна издръжка. Затворите, поправителните домове и областните служби „Изпълнение на наказанията“ са териториални служби на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ - чл. 12, ал. 23 от ЗИНЗС.

Искът е осъдителен и с него се претендира обезщетяване на неимуществени вреди, причинени от ответника по време на престоя на М. Д. в Затвора -гр.С. през периода 10.10.2017г. – 03.09.2018г.

Разпоредбата на чл. 284, ал. 1 от ЗИНЗС се явява специална по отношение на чл. 1, ал. 1 ЗОДОВ. Тя предвижда, че държавата отговаря за вредите, причинени на лишените от свобода и задържаните под стража от специализираните органи по

изпълнение на наказанията в резултат на нарушения на чл. 3 от ЗИНЗС. Нормата на чл. 3, ал. 1 от ЗИНЗС съдържа забрана за подлагане на изтезания, на жестоко, нечовешко или унижително отношение на лишените от свобода и задържаните под стража. В същото време алинея 2 от същата съдържа законова презумпция за наличие на нарушение на чл. 3, ал. 1, когато липсва достатъчно жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство или пораждат чувство на страх, незащитеност или малоценност. Нормата на чл. 3, ал. 5 от ЗИНЗС съдържа оборима презупция за наличие на неимуществена вреда в случаите на нарушения по чл. 3 от ЗИНЗС. Следователно, обърната е доказателствената тежест в производствата по чл. 284 и сл. от ЗИНЗС, като ищецът не следва да доказва наличието на вреда, а тя се предполага при положение, че е доказано някое от обстоятелствата, квалифицирани от нормата на ал. 2 като нарушения от страна на администрацията в местата за изтърпяване на наказания и задържане под стража. В случая тежестта да докаже изпълнението на изискванията на закона е за ответника, който следва да установи липсата на неправомерно въздействие върху личността на ищеца. Следователно, за уважаване на иск с правно основание чл. 284 от ЗИНЗС е достатъчно да се установи поставянето на задържаното лице в условия, при които липсва достатъчно жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства.

Посочените разпоредби са в съответствие с международната уредба за закрила на лицата, задържани под стража или изтърпяващи наказание лишаване от свобода, както и съдебната практика по такива казуси.

В тази връзка на основание чл. 5, ал. 4 от Конституцията на РБ и чл.34, пар.1 от Конвенция за защита правата на човека и основните свободи /ЕКЗПЧОС/, следва да се вземат предвид следните стандарти, установени от съдебната практика на Европейския съд по правата на човека:

1. В решението си от 26.10.2000 г. по делото Kudla v. P., жалба № 30210/96, Европейският съд по правата на човека постановява: „Държавата трябва да гарантира, че лицето се задържа в условия, които предполагат уважение към неговото човешко достойнство, че начинът и методът на изпълнение на мярката не го подлагат на страдания или изпитания, които надхвърлят по интензивност неизбежното равнище на страдание, присъщо на задържането, и че предвид практическите изисквания на задържането, неговите здраве и благополучие са гарантирани по подходящ начин чрез осигуряването на съответна медицинска грижа.” Следователно, създаването на условия, които не накърняват човешкото достойнство и гарантират човешкото здраве и благополучие в местата за лишаване от свобода, следва да бъдат осигурени от държавите.

2. По цитираното дело ЕСПЧ прави разграничение между понятията нечовешко и унижително отнасяне - §92, като определя следното: а) третирането е нечовешко, защото наред с другото, то е предумишлено, прилагано е с часове наред и е причинило действителна телесна повреда и/или интензивно физическо или психическо страдание; б) третирането е унижително, защото причинява на жертвата чувство за страх, терзание и малоценност, които ги унизяват и опозоряват.

3. Понятието „минимална степен на суровост” по ЕКЗПЧОС е основно изискване за въздействието: лошото третиране трябва да достигне „минимална степен на суровост, за да попадне в обхвата на чл.3. Оценката на този минимум е по своята природа относителна; тя зависи от всички обстоятелства по делото, в това число и от продължителността на третирането, неговите физически и психически последици и в някои случаи от пола, здравословното състояние на жертвата и пр.” както е постановил ЕСПЧ по делото I. v. T. U. Kindom - §162.

4. В решението си от 26.07.2007г. по делото A. G. срещу България – § 54 – 55, ЕСПЧ приема, че причинените страдание и оскърбление трябва да надхвърлят този неизбежен елемент на страдание или оскърбление, свързан с дадена форма на законово предвидено отношение или наказание, но задържането само по себе си не повдига въпрос по чл.3 от Конвенцията. Държавата трябва да осигури лицето да бъде задържано в условия, които са съвместими със зачитането на човешкото му достойнство, и начинът и методът на изпълнението на мярката да не го поставят в затруднение или

страдание, чиято сила надвишава неизбежното ниво на страдание, присъщо на задържането, неговото здраве и добро състояние следва да са защитени по подходящ начин.

5. В решението по делото С. Д. срещу България е прието /т.60/, че „относно лишените от свобода лица, член 3 налага на държавата задължението да се увери, че всеки затворник е задържан при условия, които зачитат човешкото достойнство, както и че условията и редът на изпълнението на наказанието не поставят заинтересованото лице в бедствено състояние или пред изпитание, което по своя интензитет надвишава неизбежното ниво на страдание, присъщо на задържането.“

6. По делото Ш. срещу България ЕСПЧ отбелязва критично практиката на националните съдилища да имат ненужно формалистичен подход към изискването за доказване на претърпените нематериални вреди и я припомня - Й., § 147, И. и други, § 48, Р. срещу България (no. 2), № 18382/05, § 39, 10 февруари 2011г.

При оценката на това дали дадено третиране попада в обхвата на забраната за нечовешко и унизително отнасяне в допълнение на „минималната степен на суровост“ са критериите за законността и пропорционалността на въздействието. ЕСПЧ е установил обективни критерии, по които преценява относимостта към чл.3 ЕКЗПЧОС на условията на задържане на лицата. Такива са: размер на помещението за задържане и средната площ, с която разполага едно лице; броя на другите обитатели; общата продължителност на задържането; престоя в помещението за задържане; начина на удовлетворяване на естествените нужди; хигиената; климатичните условия; възможността за прекарване на част от времето на открито; възможността за свиждания с близки и други контакти с външния свят; достъпа до естествена светлина; вентилацията и шума в помещенията за задържане; храната; физически и психически ефекти върху задържания, пола, възрастта и здравословното му състояние. Изследването на конкретните условия по посочените показатели има за цел да установи въздействието на същите върху личността на задържаното лице. По делото К. срещу България във връзка с установяване на факти по твърдение за нарушаване на ЕКЗПЧОС – малтретиране, ЕСПЧ си служи с критерия за доказване "отвъд разумното съмнение", като посочва, че такова доказване може да бъде резултат на съвкупност от признаци или достатъчно

сериозни, точни, последователни и неопровергани презумпции. Общите принципи, уреждащи прилагането на чл.3 от Конвенцията за условията на задържане, разглеждането на исковете и компенсация на вредите при нарушение, се съдържат в пилотното решение от 27.01.2015г. на ЕСПЧ по делото Н. и други срещу България (Жалби № 36925/10, 21487/12, 72893/12, 73196/12, 77718/12 и 9717/13). Съобразно изложените основания в исквата молба, дадените принципни положения по приложението на чл.3 ЕКЗПЧОС в решението Н. и други срещу България, следва да бъдат съобразени от настоящия съд, а именно:

1. По отношение на цялостния подход към оценката на условията на задържане по силата на чл. 3 от Конвенцията, в решението Н. и други срещу България е прието, че:

1.1. За да попадне в обхвата на този член, малтретирането трябва да достигне минимално ниво на суровост. Оценката на този минимум е относителна и зависи от всички обстоятелства по делото като продължителността на отношението, физическите и психическите последици и в някои случаи пола, възрастта и здравословното състояние на жертвата. Въпреки че малтретиране, което постига този минимум, често включва действителна телесна повреда или силно физическо или психическо страдание, дори и при липса на такива, когато отношението унижава или принизява човек, показвайки липса на уважение или води до засягане на неговото човешко достойнство, или предизвиква чувство на страх, страдание или малоценност, което може да разбие моралната и физическата устойчивост на този човек, то също може да попадне в обхвата на забраната на чл. 3 (§ 227).

1.2. За да попадне задържането специално под чл. 3 от Конвенцията, страданието и унижението трябва да надхвърлят неизбежния елемент на страдание и унижение, свързани със самото лишаване от свобода. В този случай властите трябва да гарантират, че едно лице е задържано при условия, съвместими с уважението към човешкото достойнство, че начинът и методът на изпълнение на наказанието лишаване от свобода или друг вид мярка за задържане не подлага човека на стрес или трудности с интензитет, надвишаващ неизбежната степен на страдание, присъща на задържането, и че предвид практическите изисквания на лишаването от свобода, здравето и благосъстоянието на този човек са гарантирани в достатъчна степен (§ 228).

1.3. В оценката на условията на задържане по чл. 3 от Конвенцията

е особено важно да бъде взето предвид кумулативното въздействие на тези условия, както и конкретните твърдения, направени от въпросното лице, и времето, което той или тя е прекарал/а в тези условия (...). Както Съдът многократно подчертава, задължение на държавата е да организира своята пенитенциарна система по начин, който не води до такива условия, независимо от финансовите или логистични затруднения (пак там, § 229).

1.4. Липсата на намерение за унижаване или принижаване на задържания чрез поставянето му в лоши условия, въпреки че е фактор, който следва да бъде взет под внимание, не изключва категорично установяване на нарушение на чл. 3 от Конвенцията (§ 230).

Следва да се има предвид, че съгласно нормата на чл.41, ал.1 от ЗИНЗС, места за изпълнение на наказанието лишаване от свобода са затворите, а чл. 42, ал. 1 ЗИНЗС постановява, че „в затворите, поправителните домове и затворническите общежития се настаняват осъдени на лишаване от свобода с влязла в сила присъда, включително и доведените в изпълнение на разпореждане на прокурор по чл. 340, ал. 5 и чл. 354, ал. 7 от Наказателно-процесуалния кодекс“.

По делото е безспорно, че ищецът е настанен в Затвора -гр. С. за изпълнение на наказание „лишаване от свобода“ по НОХД № 5119/2017г., по описа на СГС. От представените по делото доказателства се установява, че ищецът е приведен в затвора за изпълнение на наказанието на 22.10.2017г. /съгласно досието на ищеца/ или 24.10.2017г. /съгласно Справка от Е. Д. – ВПД ИСДВР на 5-та и 12-та група/, но при всички положения не и преди това. С оглед на това се явява недоказан началният момент на увреждането – а именно 10.10.2017г. съгласно исковата молба. По тази причина исковата претенция за периода от 10.10.2017г. до 21.10.2017г. /вкл./ следва да бъде отхвърлена, без да се разглеждат останалите елементи от фактическия състав на чл. 284 ЗИНЗС.

За периода от 22.10.2017г. до 03.09.2018г. СЪДЪТ намира за безспорно, че ищецът е бил настанен в Затвора -гр.С., в 5-та група, 15-та килия. От събраните гласни доказателствени средства чрез разпитите на свидетелите С. и А., които съдът кредитира като единни, непротиворечиви и непосредствени, тъй като същите са били в една и съща килия с ищеца в определени периоди, се

установява, че ищецът е обитавал една килия с още петима лишени от свобода, тоест общо шестима. От друга страна, между страните не се спори, че въпросната килия е с площ от 13,20 кв.м., тоест по 2,2 кв.м. на човек, заедно с мебелите.

В съответствие с нормата на чл.43,ал.2 от ЗИНЗС, всяко място за лишаване от свобода трябва да разполага с необходимите жилищни, битови и други помещения за осъществяване на поправително въздействие, а арестите - за поддържане на физическото и психическото здраве и уважаване човешкото достойнство на задържаните лица. Съгласно чл. 43, ал. 4 ЗИНЗС минималната жилищна площ в спалното помещение за всеки лишен от свобода не може да е по-малка от 4 кв. м., а количеството дневна светлина, степента на изкуственото осветление, отопление и проветряване, достъпът до санитарни възли и течаща вода, както и минимумът обзавеждане на спалните помещения се определят с Правилника за прилагане на закона.

В тази връзка следва да бъде съобразено, че има практика на ЕСПЧ за нарушение на чл.3 от ЕКЗПЧОС, изразена именно в лоши битови условия в това число и липса на санитарен възел и течаща вода в спалното помещение. В този смисъл е Решение от 27.01.2015 г. на ЕСПЧ по делото на „Н. и други срещу България“, с което е прието, че „крайната липса на място в затворническа килия има голяма тежест при оценката на това дали условията на задържане са в нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Докато общите доклади на КПИ не казват изрично какъв размер жилищна площ за един лишен от свобода трябва да се смята за минимален стандарт при настаняване в обща килия, то отделните национални доклади за извършените от КПИ посещения и препоръките по тези доклади предполагат, че желателният стандарт е четири квадратни метра жилищна площ на човек. Въпреки това, ако затворниците имат на разположение по-малко от три квадратни метра жилищна площ, пренаселеността трябва да се счита за толкова тежка, че да доведе само по себе си, независимо от други фактори, до нарушение на чл. 3 от Конвенцията. В оценката на наличното пространство трябва да се вземе предвид пространството, заемано от мебели и обзавеждане в килията... Дори и пренаселеността да не е толкова сериозна, че да представлява сама по себе си нарушение на чл. 3 от Конвенцията, тя все пак може да доведе до нарушение на тази разпоредба, ако се комбинира с други аспекти на условията на задържане – като

например липса на уединение при използване на тоалетната, лоша вентилация, липса на достъп на естествена светлина и свеж въздух, липса на подходящо отопление или липса на основна хигиена – това води до ниво на страдание, което надвишава това, присъщо на задържането“ – пар. 166. Съгласно пар. 167 от същото решение - „От това следва, че при оценката на това дали е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията по отношение на липсата на лично пространство, трябва да се вземат предвид следните фактори: (а) всяко задържано лице трябва да има индивидуално място за спане; (б) всяко задържано лице трябва да има най-малко три квадратни метра жилищна площ; и (в) размера на килията трябва да дава възможност на задържаните лица да се движат свободно между мебелите. Липсата на някои от тези елементи сама по себе си поражда сериозно предположение, че условията на задържане са в нарушение на този член“. П.. 168 – „Освен размерът на наличното пространство, други аспекти на физическото състояние на задържане също са от значение за оценката на съответствие с чл. 3 от Конвенцията. Тези елементи включват по-специално достъп до упражнения на открито, естествена светлина или въздух, наличие на вентилация, адекватност на отоплението, възможност за използване на тоалетната в уединение и съответствие с основни санитарни и хигиенни изисквания.“ С пар. 213 е прието още, че „решаването на тези проблеми (бел. Относно реконструкция и иновиране на сградите, за да се осигурят по-добри битови условия) може да изисква значителни финансови ресурси. Въпреки това, както вече бе отбелязано, липсата на ресурси не може по принцип да оправдае условия на задържане, които са толкова лоши, че съставляват третиране в нарушение на чл. 3 от Конвенцията, и е задължение на договарящите държави да организират своите пенитенциарни системи по начин, който гарантира спазването на тази разпоредба, независимо от финансовите и логистични трудности“.

Съгласно чл.20 от ППЗИНЗС, за всеки затвор се определя максималният брой лишени от свобода, които могат да бъдат настанени съгласно разполагаемата жилищна площ, а в спалните помещения се осигурява пряк достъп на дневна светлина и възможност за естествено проветряване. Количеството дневна светлина, степента на изкуственото осветление, отопление и проветряване се определят в зависимост от изискванията на

съответните стандарти за обществени сгради. На лишените от свобода се осигурява постоянен достъп до санитарен възел и течаща вода. В заведенията от закрит тип и арестите в затворите ползването на санитарен възел и течаща вода се осъществява в спалните помещения.

Съгласно чл.21 от ППЗИНЗС спалните помещения се обзавеждат с отделни легла за настанените лица, снабдени със спални принадлежности, шкафчета за лични вещи, маса, столове, осветителни и отоплителни тела, като се осигуряват условия за пряк достъп на дневна светлина и възможност за проветряване. В настоящия случай се установи от свидетелските показания, че спалните помещения са оборудвани с прозорци, легла, шкафчета за лични вещи, маси, като липсва гардероб и столове.

С оглед на това разполагаемата площ в спалното помещение на ищеца е била дори по-малко от 2,2 кв.м., след като се приспадне от нея заеманата от мебелите. Това обстоятелство се потвърждава и от свидетелските показания, съгласно които в килията едва са се разминавали. и вероятно е било ограничено свободното придвижване в рамките на помещението. В случая СЪДЪТ намира за тежка пренаселеността в килиите, което само по себе си е нарушение на чл. 3 от ЕКЗПЧОС, поради което намира, че безспорно са нарушени правата на ищеца, визирани в разпоредбата на чл. 3, ал. 2 от ЗИНЗС, чрез бездействието на ответника да осигури достатъчна жилищна площ на ищеца по време на престоя му в Затвора -гр.С.. Както беше посочено по-горе, съгласно установената съдебна практика, липсата на ресурси не извинява държавата в лицето на ответника да изпълни задължението си да осигури изпълнение на наказанието по начин, който не засяга в по-голяма степен от необходимото правата на лишените от свобода, и в разрез с уважаване на човешкото им достойнство. С оглед уредената в ал. 5 от с.з. оборима презумпция за наличие на вреди, в случая те се предполагат и не следва да се доказват от ищеца, поради което в тази част искът е основателен.

Във връзка с твърденията за недостатъчна светлина и проветряване в спалното помещение, по делото се установи, че същото е разполагало с прозорец, поради което не се доказваха твърденията на ищеца за нарушения на ответника в това отношение. Относно твърденията за липса на вентилация не е изразено становище от ответника и не са представени доказателства в този смисъл, но така или иначе наличието ѝ не е

задължително изискване в местата за задържане и лишаване от свобода. Изискването е да има постоянен приток на свеж въздух, което може да бъде осигурено и с отваряем прозорец.

Поради изложеното не се установяват нарушения на ГДИН във връзка с претенцията за възникнали вреди във връзка с липса на свеж въздух и светлина в спалното помещение.

По оплакванията на ищеца за лоши битови условия и недостатъчна хигиена се установи, включително от справка за извършените ремонти, че хигиената в Затвора -гр. С. не е на достатъчно високо ниво, но от друга страна, тя е възложена на задържаните лица с разпоредбите на ППЗИНЗС. Съгласно чл. 21, ал. 2 от ППЗИНЗС „лишените от свобода са длъжни да спазват реда и хигиената в спалните помещения. За всяко спално помещение съответният инспектор по социални дейности и възпитателна работа определя отговорник, който изготвя месечен график за дежурства и следи за поддържането на реда и хигиената“. В тази връзка по делото се доказва въз основа на представен списък в табличен вид на л. 57-65, че затворът е снабдяван в процесния период с материали за почистване и дезинфекция, които са предоставяни на задържаните лица. Не се твърди от ищеца, нито има такива данни от събраните по делото доказателства и доказателствени средства, че ищецът не е разполагал с необходимите средства, за да поддържа хигиената в килията си. Относно общите помещения чл. 22, ал. 2 от ППЗИНЗС предвижда, че „...се почистват по реда на дежурствата на лишените от свобода по график, изготвен и утвърден от инспектора по социални дейности и възпитателна работа“. Освен това не се спори между страните, че на лишените от свобода е осигурена възможност да дезинфекцират дрехите, спалното бельо и дюшеците си в изпарителя на затвора, като през 2017г. са подменени всички дюшеци в 5-та група с нови. Поради изложеното се налага извод, че макар да не е осигурено необходимото ниво на хигиена в затвора, което се признава и в справка за извършените ремонтни дейности, това отчасти е зависело и от самите лишени от свобода, включително от ищеца. Следователно, оплакването в исковата молба, че лошата хигиена в ареста се дължи на незаконосъобразни действия/бездействия на администрацията, са отчасти неоснователни.

От друга страна, безспорно се установи, че на човек се предоставя по един сапун месечно, като не се сочи какво е теглото му, но

предвид това, че са наведени оплаквания от ищеца, които се потвърждават и от свидетелските показания, може да бъде направен извод, че той не е достатъчен за поддържане на нормална и редовна хигиена. Въпреки това, както сочи ответникът, ищецът е имал възможност да се снабди допълнително с почистващи средства, ако предоставените му не са били достатъчни. Освен това оплаквания в този смисъл не са правени до затворническата администрация, доколкото липсват такива данни по делото, включително като част от досието на Д.. С оглед на това, допуснатото нарушение не е с такъв интензитет, че да обуслови извод за изтезание или накърняване на човешкото достойнство, но то ще бъде преценено кумулативно с останалите обстоятелства по делото.

Относно възможността за поддържане на хигиена по делото е доказано чрез свидетелските показания, че в затвора има възможност за пране на спалното бельо и дрехите на лишените от свобода веднъж седмично, както и за дезинфекция в изпарителя на затвора. Предоставят се на лишените от свобода перилни препарати всеки месец. Осигуряването на достъп до пералня веднъж седмично не нарушава правата на ищеца, доколкото няма изрична норма, която да въвежда конкретно изискване в този смисъл. Липсват оплаквания на ищеца до затворническата администрация или заявки за допълнителен достъп.

По твърдението, че условията в санитарните помещения са лоши не се сочат конкретни доводи. Твърденията на свидетеля, че се къпели с кофи и канчета не намират опора в исковата молба, а и няма данни тези обстоятелства да съвпадат по време с исковия период.

На следващо място, по оплакването за наличие на вредители СЪДЪТ също кредитира събраните гласни показания. Макар по делото да се представиха от ответника доказателства, че поддържането на помещенията на затвора е осигурено чрез сключен договор с фирма [фирма], която регулярно е извършвала услуги по дезинсекция, установяването на вредители е основание да се приеме, че предприетите мерки в тази посока не са били достатъчни и е следвало да се предприемат допълнителни за справяне с проблема с вредителите. Пребиваването в среда, населена с инсекти – дървеници, категорично представлява превишаване на допустимото въздействие върху личността на лишените от свобода, като ги подлагат на стрес и трудности с

интензивност, която надминава неизбежното ниво на страданието, свързано с изпълнение на наказанието, и е основание да се приеме, че ищецът е понесъл неимуществени вреди. Освен това установява се и че ищецът е понесъл и физически страдания предвид това, че в резултат от ухапванията е имал сърбежи, страдал е от безсъние и хронична умора. В този смисъл пар. 101 от решение на ЕСПЧ по дело К. срещу Русия – „Съдът намира, че условията на задържането на жалбоподателя, по-конкретно много пренаселената и нехигиенична среда и вредното ѝ въздействие върху здравето и благосъстоянието му, съчетани с продължителността на периода, през който той е бил държан при такива условия, съставляват унижително отнасяне“.

Поради изложеното безспорно е налице нарушение на чл. 3, ал. 1, вр. с ал. 2 ЗИНЗС от страна на ответника чрез администрацията на Затвора -гр. С., проявило се чрез бездействие да осигури на ищеца нормални хигиенни и битови условия по време на престоя му там, което надхвърля необходимото и неизбежното с оглед ограниченията, които налага изтърпяването на наказанието, и е до степен на нечовешко и унижително отнасяне.

С оглед гореизложеното СЪДЪТ приема, че искът е частично основателен, тъй като ищецът е претърпял неимуществени вреди, които са следствие от нарушаване на общата забрана на нечовешко и унижително отнасяне. Несъмнено описаните лоши битови условия – оскъдно лично пространство, пренаселеност в спалното помещение, наличие на вредители, причиняват емоционален стрес, безпокойство, чувство на унижение и малоценност, а освен това създават и риск от действително влошаване на здравето и развитие на инфекциозни заболявания - неимуществени вреди, подлежащи на обезщетение. Законодателят приема, че поставянето в неблагоприятни условия за изтърпяване на наказание „лишаване от свобода“ уронва човешкото достойнство или поражда чувство на страх, незащитеност или малоценност. Нездравословните условия, крайната пренаселеност на килиите, недостатъчната дезинсекция и наличието на хлебарки и дървеници кореспондират на понятието „нечовешко“ и „унижително“ отношение, като превишават целите на изтърпяване на наказанието. Налице е причинна връзка между бездействието на администрацията на затвора и неимуществените вреди. Поставянето на ищеца в неблагоприятни условия само по себе си представлява третиране, способно да породи у него емоционално

и морално страдание, стрес и безпокойство. При доказано нарушение на някоя от посочените в чл.3 от ЗИНЗС хипотези, настъпването на неимуществени вреди се предполага до доказване на противното (чл. 284, ал.5 от ЗИНЗС), като СЪДЪТ е задължен да формира извод за претърпени вреди.

Поради изложеното искът следва да бъде частично уважен, както във връзка със заявения период на увреждането, считано от 22.10.2017г., така и с неговата степен предвид осъществените от ответника нарушения.

В случая за част от оплакванията на ищеца не отговаря администрацията на ареста /хигиената в спалното помещение/, други останаха недоказани /липса на свеж въздух и слънчева светлина, на достатъчно средства за поддържане на лична хигиена и достъп до пералня/, поради което претенцията следва да бъде уважена частично с оглед наличието в жизнената среда на ищеца на вредители и липсата на достатъчна жилищна площ, което е понижило качеството му на живот и е оказало неблагоприятно влияние върху психическото и физическото му състояние. СЪДЪТ взема предвид и обстоятелството, че липсват данни за реално увреждане на физическото състояние на ищеца по време на престоя му в затвора.

Размерът на дължимото обезщетение за претърпените неимуществени вреди следва да бъде определен в съответствие с чл.52 ЗЗД. Спазването на принципа на справедливостта като критерий за определяне на паричния еквивалент на моралните вреди изисква размера на обезщетението да бъде определен от съда с оглед на всички установени по делото факти и обстоятелства, касаещи начина, по който незаконосъобразната административна дейност се е отразила на увреденото лице, продължителността на въздействието и при отчитане икономическия стандарт в страната към момента на увреждането.

С оглед на това и като се отчетат обстоятелствата, съставляващи проявления на нарушения на чл.3, ал.1, във вр. с ал.2 ЗИНЗС; непродължителния период на исковата претенция /времето, през което ищецът е бил поставен в условия, унижаващи човешкото достойнство – около 10 месеца и половина, считано от 22.10.2017г./; предвид характера и невисокия интензитет на породените страдания и негативни преживявания с оглед на заявеното в свидетелските показания, че ищецът „се оплаквал“, без да е установено настъпило влошаване на здравословното

състояние на ищеца предвид данните от медицинския му картон и при прилагането на чл.284, ал.2 ЗИНЗС, съдът намира за справедливо обезщетение за претърпените неимуществени вреди в размер на 500 лв. В останалата си част до пълния предявен размер от 5 000 лв. искът е неоснователен и недоказан и следва да се отхвърли.

Доколкото се претендира лихва, то следва да се осъди ответната страна за уважената част от иска и на законна лихва от края на периода, когато е преустановено неблагоприятното въздействие върху ищеца съгласно приетото с Тълкувателно решение № 3/2004г. на ВКС т.4 за дължимостта на лихвата при неимуществени вреди - следствие от незаконосъобразни действия и бездействия, а именно от 03.09.2018г.

По разноските в производството:

При този изход на спора на ищеца се следват разноски по делото, пропорционално на уважената част на иска. Същият е бил представляван от упълномощен процесуален представител – адв. С.. Съгласно договор за правна защита и съдействие от 23.08.2018г. е договорено адвокатско възнаграждение в размер на 700 лв. за настоящата инстанция, като в договора липсва отбелязване, че сумата е заплатена на адвоката, поради което същият няма характеристики на разписка. Отделно от това не са представени други доказателства, че договореното възнаграждение реално е заплатено от ищеца, поради което претенцията за разноски в посочения размер е неоснователна. Съгласно чл. 78, ал. 1 ГПК, вр. чл. 228, вр. чл. 144 АПК **„заплатените от ищеца** такси, разноски по производството и възнаграждение за един адвокат, ако е имал такъв, се заплащат от ответника съразмерно с уважената част от иска. Налични са доказателства за платена държавна такса в размер на 10 лв.

На основание чл. 226, ал. 3 АПК, вр. чл. 285, ал. 1, изр. 2 от ЗИНЗС настоящият съдебен състав дължи произнасяне по направените разноски пред касационната инстанция. Съгласно представен договор за правна защита и съдействие от 23.08.2018г. е договорено адвокатско възнаграждение в размер на 800 лв. за касационна инстанция, което е заплатено в брой на същата дата /съгласно вписаното в текста на договора/, заплатена е и държавна такса - 70 лв. Следователно, следва да бъде уважена претенцията на ищеца за заплащане на разноските за касационната инстанция – адвокатско възнаграждение и държавна такса, както и държавна

такса за настоящата инстанция, пропорционално на уважената част на иска, или 91,78 лв. /общо разноски 880,00 лв./.

Доколкото и от ответната страна има претенция за юрк. възнаграждение и предвид изхода от спора - то следва по реда на ЗПП и наредбата му, във вр. с чл. 78, ал. 8 ГПК, да се определи в минимален размер от 100 лв.

По изложените съображения Административен съд София-град, I отделение, 47-ми състав

РЕШИ:

ОСЪЖДА ГЛАВНА ДИРЕКЦИЯ „ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАКАЗАНИЯТА“ да заплати на М. С. Д., с ЕГН [ЕГН], от [населено място], сумата в размер на **500 /петстотин/ лева**, представляващи обезщетение за претърпени неимуществени вреди в периода **22.10.2017г. - 03.09.2018г.**, вследствие на противоправно бездействие на ГДИН, изразяващо се в неосигуряване на нормални битови и хигиенни условия за изтърпяване на наказанието „лишаване от свобода“ в Затвора – [населено място], и **ВЕДНО със законна лихва** от края на периода -**03.09.2018г.**, до окончателното му заплащане, като **ОТХВЪРЛЯ ИСКА В ОСТАНАЛАТА ЧАСТ** до претендирания размер от 5 000 лв., или за сумата от 4 500 лв., като НЕОСНОВАТЕЛЕН И НЕДОКАЗАН.

ОСЪЖДА ГЛАВНА ДИРЕКЦИЯ „ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАКАЗАНИЯТА“ да заплати на М. С. Д. сумата от 91,78 лв. /деветдесет и един лева и седемдесет и осем стотинки/, представляваща направените разноски за две съдебни инстанции по представен списък.

ОСЪЖДА М. С. Д. да заплати на ГЛАВНА ДИРЕКЦИЯ „ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАКАЗАНИЯТА“ юрисконсултско възнаграждение в размер на 100 лв.

Решението подлежи на касационно обжалване пред 3-членен състав на Административен съд София-град в 14-дневен срок от съобщаването му на страните.

СЪДИЯ: